

A NIHILIZMUS ZSÁKUTCÁJA

Emmanuel TODD: *A Nyugat veresége*. Fordította: ERDEI Ilona.
Gondolat, Budapest, 2024. 301 oldal, 5950 Ft

„A világ túlságosan hatalmas és élő ahhoz, hogy az Egyesült Államok képes legyen azt ellenőrizni” – Emmanuel Todd a rá jellemző éleslátással mindezt 2002-ben, az amerikai egypólusú világrend csúcán fogalmazta meg *A birodalom után. Tanulmányok az amerikai rendszer széteséséről* című könyvében. A francia demográfus és történész leghíresebb „jóslata” a Szovjetunió összeomlásának prognosztizálása volt, még 1976-ban. *A végső bukás. Esszé a szovjet érdekszféra felbomlásáról* című művében demográfiai, politikai, gazdasági és erkölcsi okok mentén vetítette előre, hogy milyen belső okok vezetnek a birodalom széthullásához, amelyek közül a legárgabb jel a növekvő csecsemőhalandóságban látta. A Szovjetunió bukása Todd jóslatának megfelelően be is következett, a bipoláris világrendet pedig az Egyesült Államok vezette unipoláris rendszer váltotta fel. Az unipoláris pillanat azonban elillanóban van, Washington egyre kevésbé képes diktálni a nemzetközi rend szabályait, amely pillanatnyilag „világrendetlenséget”

(Schmidt Mária) eredményez a fokozatosan multipolárisra formálódó nemzetközi rendszerben. **Emmanuel Todd komplex, szerteágazó és gondolkodásra serkentő módon nyújt láttelepet legújabb, *A Nyugat veresége* című könyvében** arról a nihilista zsákutcáról, amely az USA-t és a vazallusává tett Európát belesodorja az orosz–ukrán háborúba. Fontos leszögezni, hogy a könyv a „nihilizmus” kifejezést leginkább az értékek hiányából fakadó erkölcstelenség értelmében használja, amely teret nyert Nyugaton. A szerző által megfogalmazott gazdasági, társadalmi, erkölcsi, sőt néhol politikai verdikt igencsak lesújtó, ami miatt nehezen lepődhetnénk meg azon, ha ezt a könyvet oroszbarátnak, populistának vagy Európa-ellenesnek titulálnák Nyugaton. Ám miután a világ nem fekete-fehér, Emmanuel Todd sem állhatna távolabb ezekről

a felsorolt jelzőktől, még akkor sem, ha olykor merész következtetéseket tesz.

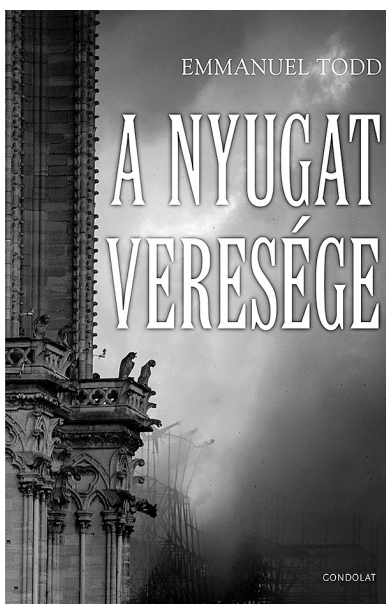
Emmanuel Todd az általa feltett kényelmetlen kérdésekre legalább annyira kényelmetlen, többször önreflexióra sarkalló válaszokat ad. Napjaink felgyorsult, technológia által uralt világában már csak zsurnalisztikus értelmezésekkel árasztanak el bennünket

a médiában, amelyek Nyugaton éppen a liberális demokrácia és az autokrácia küzdelmeként keretezik a háborút. A szerző szerint azonban a valóságban sokkal inkább a nyugati liberális oligarchák és az orosz tekintélyelvű demokrácia közötti összecsapásról van szó, hiszen amíg az amerikai oligarchák lépten-nyomon beavatkozhatnak az amerikai politikai rendszerbe, addig a „Putyin-rendszer” azért stabil, mert nem egy ember műve, hanem az orosz történelem terméke.

Todd gyakran és bátran nyúl vissza történelmi gyökerekhez, állít fel analógiákat és oszt meg statisztikákat különböző mérőszámok alapján, ezzel is demonstrálva egy-egy ország fejlődési pályáját – álta-

lánban az USA és Oroszország összevetésében. Egyik legmeglepőbb állítása, hogy a Szovjetunió bukásával egy olyan vákuum jött létre a történelemben, amely az amerikai rendszert éppen egy olyan időszakban szippantotta be, amikor annak már legbensőbb lényege sorvadásnak indult, mára pedig teljesen ki is üresedett.

A könyvben leírtak szerint a Nyugat haláltusája nem egyik pillanatról a másikra következett be, sokkal inkább egy folyamatos erózió keretében. A protestantizmus – amelyből a Nyugat gazdasági erejét merítette és felemelkedésének mátrixa volt – halott. „Ma a protestantizmus közelmúltbeli összeomlása szellemi hanyatlást, a munkaetika eltűnését és a tömeges kapzsiságot váltotta ki, amelynek hivatalos neve a neoliberalizmus: a felemelkedés a Nyugat bukásába fordult. Ebben sincs semmi nosztalgikus vagy moralista meglátás: ez

történelmi megfigyelés.” A gazdaság mellett Todd a társadalmi viszonyokat is görcső alá veszi a vallás perspektívájából. A keresztény vallásnak három különböző fázisát különbözteti meg: aktív, zombi és zéró, amely kategóriákon keresztül a vasárnapi istentiszteletek látogatottságához, a születéshez, házassághoz, halált kísérő szertartásokhoz való hozzáállás változását mutatja be az elmúlt évtizedekben. A legtöbb nyugati országban már bekövetkezett a keresztelő eltűnése, a hamvasztás tömeges elterjedése és az azonos neműek között kötött házasság egyenértékűsége, amely egyértelművé teszi ezen társadalmak zéró vallási állapotát. A protestantizmus eltűnése a politika színterén is mélyreható változásokhoz vezetett a szerző szerint azáltal, hogy az egykoron amerikai adminisztrációkon átívelő WASP, azaz fehér–angolszász–protestáns elit átalakult és a meritokratikus társadalom látszatának színlelésébe is belefáradt. Az amerikai demokrácia rothadásának végső szakasza itt esik egybe az amerikai oktatási rendszer válságával, ahol a felsőbb osztályok befelé fordulása már átlépett az oligarchikus szakaszba. A homogén, összetartó WASP elit helyét pedig a washingtoni *blob* vette át, amelynek nincsenek önmagán kívüli szellemi vagy ideológiai kötődései, ezáltal már nem egy transzcendens eszmerendszernek engedelmességek, hanem a globális hálózatból érkező impulzusokra reagálnak.

Todd kérelmelhetlen kritikai élel mutatja be, hogy az oktatás színvonalának csökkenése egy olyan ragadozófalkát hozott létre ügyvédekből, bankárokból, pénzemberekből, titkoszolgálati ügynökökből és a szolgáltatási szektorban dolgozókból, akik diplomás végzettségük által magasabb jövedelemmel rendelkeznek, ám valójában élősködő tömegként nem termelnek valódi javakat. Ez egyrészt az amerikai GDP-ről felfújt és ezáltal eltorzított képet fest, másrészt pedig rávilágít arra is, hogy miért zsugorodik masszívan az ország ipari bázisa, valamint miért képez az USA – a népességszám aránytalan különbsége ellenére – kevesebb mérnököt, mint Oroszország. Mindennek következtében azt is megérthetjük a szerző szerint, hogy az amerikai oldalon miért ügyvédek szelleme vívja a háborút Ukrajnában, például a szankciópolitikán keresztül, miközben nincs az országban elég lőszer. Az Egyesült Államok endogén problémáin keresztül a könyv rávilágít arra is, hogy a fentiekben felsorolt okok ellenére az USA megtartotta a birodalom katonai gépezetét, de elvesztette kultúrahordozó lényegét, ezért is bocsátkozott diplomáciai és katonai terjeszkedésbe az utóbbi huszonöt évben.

Az USA külpolitikáját bemutató részekben a szerző rögzíti, hogy az ezredforduló környékén az Egyesült Államokat végleg magával ragadta a *hübrisz*, s legyőzhetetlennek hitte magát. Oroszország azonban a Putyin-korszakban stabilizálódott, Kína felemelkedett, és Washington valójában egyedül az Európai Uniót volt képes vazallusává tenni. Noha Todd sok esetben sarkosan fogalmaz az EU-val és annak elitjével kapcso-

latban, a realitás talaján állva nehéz ellenérvet megfogalmazni állításaival szemben. A szerző pallérozott megfigyeléseket tesz többek között azzal kapcsolatban, hogy Európa miért követ el asszisztált öngyilkosságot; Nagy-Britannia miért vált „kardcsörtető zéró nemzet”; a feminista skandináv nemzetek miért az USA aktív háborús ügynökei Európában; Németország miért tűrte el, hogy patrónusa felrobbantsa energiarendszerének egyik lényeges elemét; hogy a NATO létezésének legfőbb oka immár nem az, hogy megvédje Nyugat-Európát, hanem hogy ellenőrizze azt. Az EU stratégiai autonómiája elvesztésének egyszerű prózai okai vannak: az utóbbi évtizedekben az európai elit Svájc helyett olyan angolszász adóparadicsomokban helyezte el pénzét, amellyel az amerikai hatóságok megfigyelése és ellenőrzése alá helyezték magukat. Todd kérelmelhetlen őszinteséggel mutatja be, hogy miközben ez az elit saját állampolgárait sem akarja már képviselni annak „oroszbarátsága” miatt – vagyis az esztelen globalizmusba süllyedés és az egyre több forrást felemésztő háborúzás elutasítása végett –, még mindig erkölcsi iránytűnek képzei magát. Egy olyan ideológiai magány és a saját elszigeteltségről való tudatlanság alakult ki a transzatlanti világban, amely meggátolja az objektív valóság felmérését.

A szerző demográfus nézőpontjából adódóan a könyvben gyakran populációdinamikai aspektusokkal egészíti ki meglátásait, amivel a jelenlegi háború kirobbanásának körülményei, majd annak lefolyása jobban érthetővé válik. Moszkva tisztában van azzal, hogy nincs elegendő embere, amely tükröződik az ország jelenlegi katonai doktrínájában is, ezért is kalkulált úgy, hogy 2022–27 között van a legnagyobb esélye megnyerni a háborút. Ellenfele a nyugati támogatásoktól függő, Washington által finanszírozott katonai-rendőrségi szervezet. Láthattuk, hogy az emberi élet nem sokat ér Ukrajnában, amellyel a Nyugat nemcsak a saját háborúját vívatja meg, de a béranyaság eldorádójaként is kihasználja. Azonban hiába talált az Egyesült Államok és Ukrajna nihilista alapon egymásra, az ukrán csapdából való kilépés egyet jelentene egy globális katonai, gazdasági és ideológiai vereséggel az egykori hegemon számára.

Emmanuel Todd könyvének olvasása okkal keltetheti azt a benyomást bennünk, hogy a szerző kissé önkényes alapon válogat össze statisztikákat és von le induktív következtetéseket belőlük a saját premisszái alapján. Azonban éppen ezek a jellegzetes – egyébként tényekkel alátámasztott – nézőpontok teszik igazán egyedülállóvá a könyvet, különösen a nyugati világban. Enyhe kritikaként felvethető, hogy a könyv problémakatalógusként funkcionál, amely leíró jelleggel detektálja a Nyugat irányvesztettsége mögött meghúzódó társadalmi-morális válságot, ám megoldást nem javasol rájuk. Vagyis a diagnosztikát Todd elvégezte, de terápiás javaslattal nem áll elő. A kérdés tehát, az hogy amennyiben a felismerés megtörtént, van-e akarat a paradigmaváltáshoz?

BÍRÓ ANDRÁS